

Maivors Sociala Salong den 7 maj 2015

Tema

"Som att världen har kommit hit" Stockholmares upplevelser av tiggeri våren 2014

Plats: Fountain House, Götgatan 38, Stockholm

Gun-Lis hälsade välkommen och presenterade Fountain House och föreningen Maivors Salong, Francesca berättade om vilka teman vi hittills haft. Claudette introducerade kvällens gästtalare, kulturgeograf Erik Hansson, som forskat på vilka reaktioner som väcks hos oss när vi möter den enorma fattigdom som vi är ovana att se. Starka känslor av medlidande, ilska, skuld och förvirring

Vi fortsatte därmed det samtal som vi startade vid en tidigare Salong med bland annat Rickard Klerfors från organisationen Hjärta till hjärta.

Erik inledde med att konstatera att många har ägnat sig åt att kartlägga situationen för EU-migranterna/romerna/tiggarna, men väldigt sällan har *betraktarens* perspektiv uppmärksamats. Det som fick Erik in på det spåret var följande händelse:

"... en äldre kvinna med utländsk bakgrund, stödd på en käpp och oavbrutet gråtande, tog sig fram genom en fullpackad tunnelbanevagn och bad alla medtrafikanter om pengar. Den tryckta stämningen i vagnen avslöjade att hon bröt mot en rad sociala konventioner om hur främlingar får bete sig mot varandra i det offentliga rummet. Till slut utbrast en medelålders man till alla medpassagerare: "Men hon fejkar ju! Det syns ju att hon fejkar!" Då replikerade en annan resenär upprört: "Ja, det om något visar väl hur desperat hon behöver pengar?"

Han bestämde sig för att undersöka hur stockholmare förstår tiggeri som fenomen i stadens offentliga rum, vilket resulterade i en masteruppsats våren 2014.

Genom att dela ut intervjuannonser i kollektivtrafik, köpcentra, bibliotek och kontakta bekantas bekanta från olika områden runt om i staden lyckades han intervjua 30 stockholmare mellan 18 och drygt 80 år. De kom från olika delar av Storstockholm och var alltifrån sjukskrivna eller arbetslösa till direktörer, bankirer och kulturarbetare.

Alla hade starka åsikter om tiggeri, men det var praktiskt taget omöjligt att utläsa någon gemensam ståndpunkt beroende på ålder, kön, ursprung eller klass, inte heller när det gällde ideologiska värderingar och partipolitisk övertygelse.

Några sammanfattande resultat från intervjuerna.

De intervjuade menade att det funnits ett slags socialt kontrakt mellan staten och den enskilde medborgaren: genom höga skatter skulle välfärdssamhället, med hjälp av starka sociala skyddsnät, garantera att ingen svensk skulle behöva tvingas till tiggeri.

Svensken känner sig därför väldigt ovan vid att hjälpa en främling som ber om pengar, det personliga ansvaret för främlingar är "outsourcat till samhället".

Sverige är alltså ett land där Fattigdom inte finns, eller den var utrotad och fanns inte fram till 2010. "Vi ska inte ha tiggeri i Sverige!" Andra får ha det, men Folkhemmet såg till att det försvann här.

Skillnaden mellan hemlösa, tiggande missbrukare och hitresta EU-migranter?

Den hemlösa missbrukaren är undantaget som bekräftar regeln; planlös, ensam, sjuk, en enskild individ som - mot alla odds – fallit igenom. Det är deras eget fel som inte levt upp till Kontraktet.

Men synen på den tiggande svensken verkar ha förändrats i samband med de utländska tiggarnas ankomst. Den "hemlöse missbrukarens" behov har varit ett "falskt behov", missbruket; men är i jämförelse med EU-migranten "genuin" - hen är nämligen från trakten och vi vet vart pengarna går.

EU-migranten däremot kommer någon annanstans ifrån och lever utanför vårt samhälle. Vart går egentligen pengarna? Och är det rimligt att de kommer hit och samlar in pengar för att sedan åka härifrån? EU-migranterna betar sig inte som "genuint" fattiga. Deras organiserade verksamhet är för målinriktad och aktiv. Hur kan någon som är så fattig ändå lyckas vara aktiv nog att ta sig ända hit, eller kan ha prylar som t ex mobiltelefon?

Den utsattes paradoxala situation: en "genuin" tiggare får inte vara aktiv, men förväntas samtidigt aktivt göra något åt sin situation...

Erik lyfte fram begreppet *proteofobi*, dvs rädslan för främmande fenomen som inte går att kategorisera. Det finns en tendens att se alla som kommer österifrån och är i en utsatt situation som romer. Men - varför prata nationalitet när det handlar om Fattigdom?

Kriminellt organiserat tiggeri?

Det "hjälpes" att se tiggeriet som kriminellt organiserat och som därmed borde förbjudas: du slipper ge och du tror dig rädda de utsatta. Det finns också ett drag av antiziganism i den synen – dom där människorna är kriminella. Man använder Guds-tricket om den osynlige Maffiledaren: man kan varken bevisa att han finns (eftersom han är osynlig) eller att han inte finns.

Nationalismens logik

- Det svenska samhällskontraktet gäller inte den fattige främlingen. Det har blivit moralisk panik. Flera av de intervjuade känner sig tvingade till - inte just att ge pengar, det är ju upp till var och en – utan att fatta ett faktiskt moraliskt beslut: att hjälpa, eller att inte hjälpa. "Sverige förtjänar inte detta!" Alla ska ta hand om sina egna.

- De hitresta EU-migranterna är Rumäniens (eller Bulgariens eller...) ansvar, vi kan inte göra något åt att det är Ondskans land, som inte tar ansvar för sina medborgare.

Men det finns också många intervjuade som inser att det är först nu, då globaliseringens krafter sätter människor i rörelse, som svenska stadsbor börjar uppleva konsekvenserna av att världens resurser är lika orättvist fördelade som de alltid har varit. Och att det (även) är ett strukturellt problem.

Erik avslutade med att läsa upp följande citat (Man, 70-80 år, Gröndal):

"För jag tror inte på det som min farbror sa en gång. Han sa att 'Man ska sopa rent framför egen dörr, innan man kräver nåt av andra.' Men jag tror inte på det.

E: Varför inte då?

Nej det är en omöjlig... ekvation att få att gå ihop. För vad betyder det att sopa rent, framför egen dörr i det här fallet? Det betyder då att... alla i vårt samhälle, ska, ha en, tillräckligt acceptabel... livssituation, innan vi kan träda in, och göra nåt för andra. Men... så tänker jag att så funkar inte verkligheten utan det har blivit istället en ursäkt för att inte göra nånting. [...] Nej för det är, antingen eller. Jag tror att man måste göra både och.

E: Samtidigt, eller?

Samtidigt. Samtidigt, både ställa upp, för, de människor, som bor, och lever här i Sverige, som behöver, komma igång, med... arbete, och... få sin rättvisa, få sin jämställdhet, få hjälp ur sitt missbruk. Samtidigt som vi gör det här... på... det som handlar om att världen verkligen har kommit hit. ”

Axplock från det efterföljande samtalet.

- Hur har vi påverkats av att även EU-migranterna börjat sälja tidningar? De blir då säljare och det skulle kunna innebära en ömsesidighet. Men de har inte språket, har ingen säljutbildning och det är ju inget vanligt sälj-jobb, det är mer på liv och död. Det har också inneburit att de kan upplevas som alltför aktiva/påträngande. Ett fenomen i sammanhanget är att främlingsfientliga nu vill skydda de svenska säljarna (av Situation Sthlm och faktum) mot "konkurrenterna" EU-migranterna.

- I och med att EU-migranterna sitter på samma plats i flera månader kan det uppstå en slags ömsesidig relation med dom som går förbi dagligen, man blir en *människa* för varandra. En slags positiv särbehandling, "Jag ser *dig* (och hoppas andra ser andra)."

- Vi tar för givet att andra (länder) ser på utsatthet/fattigdom på samma sätt som vi. Men det finns ingen EU-gemensam syn på fattigdom. På många håll är det t ex självklart att det är kyrkans eller frivilligorganisationernas uppgift.

- För alla dom som jobbar på individnivå med praktisk/vårdande hjälp till tiggare kan det kännas lite tröstlöst, behoven är oändliga. Känslan av maktlöshet kan vara förlamande. Då kan det hjälpa att veta att det pågår insatser även på strukturell nivå. Som Rickard Klerfors sa: *Värdighet här, förändring där.*

- Finns det anledning att vara optimist och tro att vi tvingas att bli mer solidariska när vi ser all nöd? Eller blir det ett normaltillstånd? Vi enades om att risken att vi blir vana finns, men att det är bra att vi är många som reagerar, att kyrkorna engagerar sig allt mer och att vi *fortsätter* att engagera oss och reagera.

Vi tackar alla som var där och tack till Fountain House för lokalen och den goda blomkålssoppan och blåbärspajen!

Charlotte Lundberg, Claudette Skilving, Eva-Britt Lönnback, Gun-Lis Angsell, Helene Nellvik, Francesca Östberg